

Wat verstaan wij onder pesten?

Onder pesten wordt verstaan: het langdurig uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door een persoon of een groep tegen een eenling die niet in staat is zich te verdedigen.

Bij pesten of treiteren zijn een pester (de persoon of groep die negatieve handelingen verricht, agressief is) en een slachtoffer (de persoon die de agressie ondergaat) te onderscheiden. Het slachtoffer is het doel van de agressie, sociaal niet aanvaard in de groep en relatief hulpeloos ten opzichte van de agressie door meestal te passief en soms te provocatief te reageren.

Ook anderen in de omgeving van de pester en de gepeste, zoals ouders, leerkrachten en de rest van de groep/klas, spelen een grote rol in het pestgedrag. Plagen is een ander verschijnsel dan pesten of treiteren. Plagen gebeurt tussen ongeveer gelijkwaardige of even sterke partners; bij pesten of treiteren daarentegen is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. Pesten is zowel schadelijk voor de ontwikkeling van de gepeste als degenen die pesten.

De preventieve aanpak houdt in:

- **Creëren van een goed klimaat en het gebruik van de omgangsregels**

Het voorbeeld van de leerkracht en de ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar aanvaarding van verschillen wordt aangemoedigd, waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken, waar leerlingen gerespecteerd worden in hun eigenheid, waar agressief gedrag niet wordt geaccepteerd en waar leerkrachten en ouders duidelijk stelling nemen tegen dergelijke gedragingen.

Alle betrokken partijen worden op de hoogte gebracht van de geldende omgangsregels. Leerkrachten onderschrijven de omgangsregels, ouders worden er middels de schoolgids en tijdens een algemene informatieavond op gewezen. Leerlingen worden er regelmatig, bij de start van elk schooljaar en kalenderjaar van op de hoogte gebracht en situationeel op gewezen. Natuurlijk wordt rekening gehouden met hun ontwikkelingsniveau en leeftijd.

- **Pesten als een serieus probleem zien**

Pesten komt voor, ook in een veilige school of veilige thuissituatie. Gelet op de signalen die onderzoekers afgeven (een op de vier kinderen in het basisonderwijs (330.000) is slachtoffer van pestgedrag), kan er van uitgaan dat in elke omgeving gepest wordt. De piek van het pesten ligt tussen de 10 en 14 jaar. Wat niet wegneemt dat er in lagere groepen ook gepest kan worden.

- **Vaardigheden van leerkrachten en leerlingen**

De school schenkt aandacht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling door het toepassen van verschillende coöperatieve werkvormen en de Methode Natuurlijk Sociaal. Door het bespreken en oefenen van gedragingen en vaardigheden kunnen kinderen werken aan hun houding ten opzichte van de leerkracht en elkaar en t.o.v. zichzelf.

Er wordt rekening gehouden met verschil in leeftijd/ontwikkelingsniveau en daarom is er een onderscheid in lesactiviteiten voor de onder- en bovenbouw. Ook wordt er door middel van de posters Kids tegen geweld elke maand aandacht besteed aan het onderwerp, zoals roddelen, buitensluiten, anderszijn, aanvaarden van verschillen enz.

We maken gebruik van verschillende werkvormen zoals kringgesprekken, rollenspelen, praten /discussiëren over een krantenknipsel, tv-uitzending en ict.

• **Signaleren van pestgedrag**

Het is niet eenvoudig om pesten goed te onderscheiden van ander conflictgedrag. Veel gebeurt er ook buiten het directe gezichtsveld om, stiekem.

Om duidelijk stelling te kunnen nemen tegen pestgedrag, is zicht op de omvang van het probleem, kennis van de gevolgen voor het gepeste kind, inzicht in het gedrag van de pester, maar vooral invoelend vermogen vereist.

Een aantal signalen van pestgedrag zijn:

- telkens het gepeste kind uitschelden of ertegen gaan schreeuwen
- jennen, beledigen, uitlokken
- buiten school opwachten, slaan, schoppen
- het gepeste kind voortdurend de schuld van iets geven
- insluiten in klas, gang of schoolplein
- briefjes doorgeven
- cyberpesten
- via e-mail
- non-verbaal gedrag
- een ander het gevoel van minderwaardigheid geven, letterlijk de "leider" willen zijn

Deze lijst is natuurlijk oneindig. Leerkrachten en ouders dienen alert te zijn op de manier(en) waarop leerlingen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer met bepaald gedrag de omgangsregels die op school zijn vastgesteld worden overtreden.

De gepeste zelf, de medeleerlingen en ouders mogen de leerkracht er op wijzen als iemand gepest wordt. De leerlingen en ouders kunnen gebruik maken van e-mail van de leerkracht voor het melden van pestgedrag. Ook kunnen de leerlingen en ouders pestgedrag melden bij de interne contactpersonen van de school. Die stellen zich aan het begin van het schooljaar aan alle groepen voor. Als er gepest wordt moet het niet geheim worden gehouden.

De directe aanpak houdt in:

• **Het afhandelen van kleine plagerijen**

Wanneer de leerkracht kleine plagerijen signaleert worden deze afgehandeld door de kinderen zelf indien nodig met behulp van de leerkracht. De problemen worden besproken en er worden afspraken gemaakt over het vervolggedrag. Voor sommige kinderen is het moeilijk om over hun gevoelens te praten maar eerder genoemde coöperatieve werkvormen kunnen hierbij helpen.

Bij een pestzaak worden de ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester uitgenodigd voor een gesprek over het probleem en de wijze van aanpak. Bij herhaling van kleine plagerijen worden deze opgevat als een grotere pestzaak en als zodanig behandeld.

- **Het serieus nemen van een pestprobleem en direct duidelijk stelling nemen tegen het pestgedrag**

Als pestgedrag wordt vermoed of geconstateerd, onderneemt de leerkracht actie. Er wordt onderzoek gedaan waarbij de leerkracht informierend (niet beoordelend) met het slachtoffer praat.

De leerkracht neemt contact op met de ouders van het gepeste kind en informeert of zij de laatste tijd afwijkend gedrag hebben geconstateerd.

Daarnaast praat de leerkracht met de vermoede pester(s) door hem/haar (hun) te confronteren met het pestgedrag en hem/haar (hun) het volgende duidelijk maken:

1. Het concrete gedrag wat je als leerkracht niet accepteert
2. Het gevoel dat dit gedrag jou als leerkracht geeft
3. Het gevolg van dit gedrag

- **Onderscheid maken in activiteiten gericht op**

Wanneer een leerkracht merkt dat na zijn inspanningen zoals boven omschreven het pestgedrag niet vermindert zijn verdere inspanningen vereist. De diverse betrokkenen bij het pestgedrag te weten: gepeste, pester, medeleerlingen, ouders, leerkracht(en) spelen allemaal een eigen rol. Er wordt getracht een ontwikkeling in te zetten naar gewenst gedrag

We onderscheiden daarbij vijf sporen. De **vijfsporenaanpak** werkt als volgt:

1. Steun bieden aan het kind dat gepest wordt door te luisteren en te werken aan oplossingen.
2. Steun bieden aan het kind dat zelf pest door praten en hulp te bieden.
3. De middengroep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem.
4. Andere leerkrachten informeren zodat het probleem gezamenlijk gedragen wordt.
5. De ouders van beide partijen steunen door informatie en advies te geven.

- **Schriftelijke verslaglegging van alle gepleegde inspanningen**

Elk signaleren van pestgedrag wordt schriftelijk vastgelegd en bevat de volgende onderwerpen:

- datum, groep en leerkracht(en)
- betrokkenen
- omschrijving hoe het probleem is gesignaleerd
- beschrijving van incidenten
- genomen maatregelen door de school als geheel
- genomen maatregelen in de groep
- individuele maatregelen

Er wordt gebruikt gemaakt van een format.

Mogelijkheid tot inschakelen van een externe vertrouwenspersoon

Als de aanpak niet tot het gewenste resultaat leidt wordt de directie ingeschakeld en kan er een beroep worden gedaan op de externe vertrouwenspersoon.

Ook in conflictsituaties tussen school en ouders over de aanpak van het pesten bestaat de mogelijkheid om de externe vertrouwenscontactpersoon in te schakelen als bemiddelaar in het conflict.

Verdere informatie over de klachtenregeling is te lezen in de schoolgids.

De leerkracht en het pestprotocol

Bij het streven naar een veilige school zijn de volgende punten belangrijk en als zodanig vastgelegd:

- A. De rol van de leerkracht
- B. Het ontstaan van pestgedrag
- C. Het signaleren van pestgedrag
- D. Het omgaan met pestgedrag
- E. Dossiervorming

Ad A. De rol van de leerkracht bij het voorkomen van pestgedrag

Veiligheid

De leerkracht moet zich maximaal inspannen om ervoor te zorgen dat haar of zijn klas een veilige plek is. Belangrijk daarbij is het voorbeeld dat de leerkracht zelf geeft. Bijvoorbeeld door goed naar de kinderen te luisteren en door complimenten te geven. Dit krijgt ongemerkt navolging: een goed voorbeeld doet goed volgen.

Gelijkheid en respect

Spreek leerlingen bij de voornaam aan. Voorkom dat de leerkracht kinderen in de klas tot zondebok maakt door ze te vernederen. Behandel ieder kind vanuit het gelijkheidsprincipe.

Het evalueren van je gedrag als leerkracht kan je verder vormen en de lerende omgeving van de school nog beter gestalte geven.

Eenheid

Op allerlei manieren is de leerkracht met kinderen bezig om ervoor te zorgen dat de leerlingen aandacht hebben voor elkaar. Ook de sociale kanten van samenleven in de klas, zoals ruzie maken, jaloezie, klikken worden besproken. Bij voorkeur zorgen we dat er rust en ruimte is om daarover te praten met elkaar. Dit kan ook naar aanleiding van een verhaal, een gedicht, een drama opdracht en dergelijke.

Duidelijkheid

Het is belangrijk dat de leerkracht een duidelijke houding heeft bij conflicten tussen de kinderen onderling. Om sociale vaardigheden te verwerven moeten kinderen in eerste instantie proberen hun onderlinge problemen op te lossen. De leerkracht laat merken dat zij /hij vertrouwen heeft in de kinderen. Als de kinderen er niet uitkomen of bepaalde kinderen het onderspit delven, moet de leerkracht de leerlingen helpen bij het zoeken naar een oplossing en de grenzen voor de kinderen duidelijk aangeven.

Samenvattend betekent dit dat leerkrachten zorgen voor een veilige leeromgeving kinderen accepteren in hun eigenheid, kinderen laten ervaren dat een goede sfeer en samenwerking voor iedereen prettig is en kinderen helpen en leren zich sociaal te ontwikkelen.

Ad B het ontstaan van pestgedrag

Dader:

Pesters *kunnen* behoefte hebben aan het uitoefenen van macht en overwicht. Ze zoeken en vinden een slachtoffer dat ze de baas zijn en buiten de situatie zoveel mogelijk uit. Soms zijn de daders zelf het slachtoffer van pesten geweest. Ook blijkt dat sommige daders voor hun frustratie, waarvan ze de oorzaak niet kennen of waarvan ze de bron niet weg kunnen nemen, een uitlaatklep zoeken bij een kwetsbare persoon in hun omgeving.

Slachtoffer:

Aan de ander kant *kunnen* factoren meespelen bij het ontstaan van pestgedrag die te maken hebben met het potentiële slachtoffer. Uiterlijke kenmerken of karaktereigenschappen kunnen ook uitdagend werken op de pester.

Kenmerken

Ongewild trekken kinderen aandacht van potentiële daders door hun rode haar, hun bril of welk onbelangrijk detail dan ook. Soms helpen ook kenmerken die samenhangen met kleding, haardracht, verzorging en dergelijke een rol. Daarnaast lijken sommige karaktertrekken een risicofactor te zijn. Kinderen die minder assertief zijn, snel uit balans raken, of zich op welke manier ook opvallender gedragen dan anderen, lijken ook meer risico te lopen, slachtoffer te worden van pestgedrag.

Samenvattend betekent dit dat je als leerkracht alert blijft, met deze aandachtspunten in je achterhoofd, door observatie en via het maken van een sociogram tot een analyse van risicokinderen in de groep kunt komen. Dit kan je helpen bij het signaleren van pestgedrag of beter nog het voorkomen ervan.

Ad C Het signaleren van pestgedrag

Pestgedrag

Het is niet eenvoudig pesten te onderscheiden van ander conflictgedrag. Nog moeilijker is het de vaak versluierde of geniepige vormen van pesten te ontdekken. Veel gebeurt er buiten het gezichtsveld van de leerkracht om, stiekem. Kinderen die slachtoffer zijn van pesten proberen ook vaak zelf de zaak te bagatelliseren. Ook bij doorvragen blijven de slachtoffers zelf vaak het hardst ontkennen.

Schaamte

Een kind dat gepest wordt, schaamt zich daar vaak voor. Het wil zijn ouders niet teleurstellen. Een gepest kind is niet populair. Het kan ook zijn dat een kind thuis niets zegt, omdat het pestprobleem onoplosbaar lijkt. Het kind is bang dat het probleem juist groter wordt.

Ook kinderen die zelf pesten zullen thuis niet gemakkelijk over het pesten praten. Zij kunnen er alleen over beginnen als ze zich bewust zijn van hun gedrag en de ernstige gevolgen daarvan.

Waarom pesten:

Pesters weten zelf niet altijd waarom ze iemand pesten. Ook dringt het niet altijd tot ze door hoe erg hun gepest voor het slachtoffer is. Een reactie kan zijn: „ Ze lokte het toch uit”.

Daarnaast willen veel pestende kinderen hun machtspositie niet verliezen die ze door het pesten verkrijgen.

Middengroep

De meeste kinderen houden zich het liefst afzijdig als er gepest wordt. Als ze het zouden opnemen voor het slachtoffer, lopen ze de kans zelf gepest te worden. En ze zien hoe erg dat is. Veel kinderen voelen zich schuldig dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of volwassene te hulp te roepen.

Er zijn ook kinderen die niet in de gaten hebben dat er gepest wordt. Ze zien wel iets gebeuren, maar kunnen de ernst van de situatie niet inschatten.

Concrete signalen die op pestgedrag zouden kunnen wijzen zijn:
buikpijn, niet meer naar school willen, geen vriendjes meer die thuis komen spelen, slecht slapen, regelmatig spullen kwijt zijn, etc.

Ad D Het omgaan met pestgedrag

Wanneer een leerkracht pestgedrag vermoedt, onderneemt hij / zij actie. Al naar gelang de leerkracht pestgedrag vermoedt of constateert, kan zij /hij gebruik maken van drie verschillende methoden om het pestgedrag bespreekbaar te maken.

- De niet confronterende methode

Bij een vermoeden van pesten kan het beste de niet confronterende methode worden toegepast door een algemeen probleem aan de orde te stellen om zo bij het probleem in de groep te komen. Het slachtoffer wordt niet met naam en toenaam genoemd.

- De confronterende methode

Wanneer de leerkracht getuige is van het pestgedrag kan hij/ zij er ook voor kiezen om de pester direct te confronteren met zijn daden. Door het geobserveerde gedrag te beschrijven en af te keuren en niet de dader als persoon aan te spreken, maar zijn of haar gedrag blijft ook die in zijn gevoel van eigenwaarde houden.

Daarbij is het van belang dat geen enkel kenmerk van het slachtoffer het pestgedrag rechtvaardigt.

- De Vijfsporen aanpak

Indien geen van bovenstaande methoden het gewenste effect hebben, te weten het stoppen van het pestgedrag, dan is het zinnig om over te gaan op de vijfsporen aanpak en het pestgedrag zo breed mogelijk aanpakken. Dit betekent:

1. Steun bieden aan het kind dat gepest wordt.
- Naar het kind luisteren en het probleem serieus nemen.
- Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen.
- Samen met het kind werken aan oplossingen.

- Zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt. Bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining.

2. Steun bieden aan het kind dat pest.

- Met het kind bespreken wat pesten voor een ander betekent.
- Het kind helpen om zich aan afspraken en regels te houden.
- Zonodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt.

3. De middengroep betrekken bij de oplossingen van het probleem.

- Met kinderen praten over pesten en over hun eigen rol daarbij.
- Met kinderen overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen.
- Samen met kinderen werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen.

4. De leerkrachten informeren.

- Informeer overige leerkrachten indien er sprake is van pestgedrag.
- Help elkaar bij observatie van het pestgedrag.
- Als gezamenlijk uitgangspunt geldt: bij ons op school wordt pesten niet getolereerd.

5. De ouders steunen.

- Ouders die zich zorgen maken over pesten serieus nemen.
- Informatie geven over de manier waarop de school het pesten aanpakt.
- In samenwerking met school en ouders het pestprobleem aanpakken.
- Zonodig ouders doorverwijzen naar deskundige ondersteuning.

Ad E Dossiervorming

Pestgedrag van leerlingen wordt vastgelegd in ParnasSys bij notities; leerlingenjournaal.

De ouders en het pestprotocol

Adviezen aan alle ouders

- Ouders kunnen gebruik maken van e-mail van de leerkracht voor het melden van pestgedrag. Ook als het niet hun eigen kind(eren) betreft.
- De ouders kunnen pestgedrag ook melden bij de interne contactpersonen van de school.
- Neem problemen van uw kind serieus.
- Neem de ouders van het gepeste kind en de pester serieus.
- Maak het tot een gezamenlijk probleem van de betrokkenen.
- Praat met uw kind over school, over relaties in de groep.
- Geef informatie over pesten.
- Corrigeer uw kind als het regelmatig andere kinderen buitensluit.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.

Adviezen aan ouders van gepeste kinderen

- Pesten op school kun je het beste direct met de leerkracht bespreken.
- Ook als pesten buiten school gebeurt, neem contact op met de ouders van de pester(s).
- Blijf in gesprek met je kind, houd de communicatie open.
- Laat je kind opschrijven/vertellen wat het kind heeft meegemaakt en help emoties te uiten en te verwerken.
- Sociale vaardigheidstraining.

Adviezen aan ouders van kinderen die pesten

- Probeer achter de mogelijke oorzaak van het pesten te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind en blijf in gesprek.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak het bespreekbaar op school.